

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Голова приймальної комісії
Андрій КРАСНОЖОН

11 січня 2025 року

ПРОГРАМА ФАХОВОГО ІСПИТУ
ДЛЯ ЗДОБУТТЯ ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ МАГІСТРА
ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ А1 ОСВІТНІ НАУКИ

(ОПП «Педагогіка. Управління закладом освіти»)

Одеса 2025

Пояснювальна записка

Мета вступного іспиту – визначити рівень знань та вмінь, необхідних для опанування магістерської освітньо-професійної програми «Педагогіка. Управління закладом освіти» зі спеціальності А1 Освітні науки, та участь у конкурсному відборі на навчання за здобутими результатами.

Вимоги до здібностей і підготовленості вступників. Для вступу на спеціальність А1 Освітні науки та успішного засвоєння освітньо-професійної програми «Педагогіка. Управління закладом освіти» вступники повинні мати базову вищу освіту за будь-якою спеціальністю та здібності щодо оволодіння знаннями, вміннями і навичками в галузі освіти та педагогіки.

Характеристика змісту програми. Фаховий іспит має міжпредметний характер, що досягається побудовою за модульним принципом. У кожному модулі поєднується матеріал теоретичного та практичного характеру, покликаний виявити вміння використовувати категоріальний апарат, методи цієї спеціальності.

Вимоги до вступників на фаховому іспиті

Вступники, які вступають на навчання за спеціальністю А1 Освітні науки для здобуття освітнього ступеня магістра, повинні продемонструвати знання й уміння з основних тем програмних модулів.

Модуль 1. ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ

Тема 1. Педагогіка та психологія у структурі сучасних наук. Педагогіка в системі наук про людину. Об'єкт, предмет, функції та завдання педагогіки. Об'єкт, предмет психології. Психіка та психічні явища як об'єкт психології. Основні категорії педагогіки: освіта, навчання, виховання, формування, розвиток, самоосвіта, самовиховання, саморозвиток. Основні категорії психології: психіка, свідомість, особистість, діяльність, спілкування, образ. Структура та основні галузі педагогіки. Структура та основні галузі психології. Фундаментальна та прикладна психологія.

Тема 2. Загальні закономірності розвитку і соціалізації особистості. Процес розвитку особистості. Біологічні (вродженість, спадковість) та соціальні (соціалізація, середовище, діяльність та виховання) чинники та закони психічного розвитку особистості. Співвідношення понять «людина», «особа», «індивід», «особистість» та «індивідуальність». Характеристика особистості учня як суб'єкта освітнього процесу. Вікова періодизація психічного розвитку особистості (за Е. Еріксоном). Вікові та індивідуально-типологічні особливості розвитку особистості та їх урахування в освітньому процесі. Мотиви та мотивація особистості. Потреби, інтереси, переконання, ідеали. Спрямованість особистості. Мотивація навчальної діяльності. Гра, навчання, праця як види діяльності. Діяльність учня в освітньому процесі та її види. Сутність та характеристика навчальної діяльності школяра. Закономірності психічного розвитку та принципи навчання і виховання як основні механізми соціалізації та розвитку особистості учня. Соціалізація особистості: сутність, етапи (первинна, вторинна), механізми (адаптація, інтеграція). Суб'єкти (сім'я, формальні та неформальні групи однолітків) й агенти (освіта, традиційні ЗМІ та нові медіа: інтернет, соціальні мережі) соціалізації. Поняття ресоціалізації. Цінності та ціннісні орієнтації особистості. Життєві перспективи. Цілі життя. Самоактуалізація та самореалізація особистості: сутність та риси.

Модуль 2. ІСТОРІЯ І ТЕОРІЯ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ

Тема 1. Педагогічна та психологічна думка XVII – початок XX ст. Педагогічна теорія Я. А. Коменського. Проблеми розвитку особистості в педагогічній спадщині Г. Сковороди. Кордоцентризм у психолого-педагогічних поглядах П. Юркевича. «Вільне виховання» в педагогічній системі М. Монтесорі. М. Грушевський про українську мову й українську школу. Антропоцентризм як провідна ідея творчості К. Ушинського. О. Лазурський:

вчення про нахили та обдарованість особистості. Психологія як наука про безпосередній досвід: В. Вундт. Г. Еббінгауз: закони пам'яті. Крива забування Г. Еббінгауза. Полікультурність – головний принцип педагогічної позиції М. Драгоманова.

Тема 2. Педагогічна та психологічна думка XX – початку XXI ст. Психоаналітична теорія З. Фрейда. Структура особистості: Bono (Id), Я (Ego) і Над-Я (Super Ego). Етапи психосексуального розвитку особистості. Механізми психологічного захисту особистості. Індивідуальна психологія А. Адлера. Комплекс меншовартості. Аналітична психологія К. Г. Юнга. Структура особистості. Архетипи колективного несвідомого. Неофройдизм (Е. Фромм, Е. Еріксон). Класичний біхевіоризм (Дж. Уотсон, І. Павлов, Б. Скіннер) та необіхевіоризм (А. Бандура). Гуманістична психологія (А. Маслоу, К. Роджерс, В. Франкл, І. Ялом). Генетична психологія Ж. Піаже. Ідеї педагогічної психології у працях С. Балея. Г. Костюк про навчально-виховний процес та психічний розвиток учнів. Гуманістична педагогіка В. Сухомлинського. С. Френе: школа успіху і радості. Вальдорфська школа: ідея цілісного виховання (Р. Штайнер). Концепція соціально-особистісного виховання А. Макаренка. Теорія вчинку В. Роменця. Виховний ідеал Г. Ващенко.

Система української освіти: принципи, види, рівні освіти, типи закладів освіти (згідно із Законом України «Про освіту»).

Модуль 3. МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ У ПЕДАГОГІЦІ ТА ПСИХОЛОГІЇ

Тема 1. Планування та забезпечення якості дослідження. Наукові дослідження в педагогіці та психології: різновиди, проблема, мета, завдання, об'єкт, предмет. Програма дослідження: структура, вимоги до її складання та етапи дослідження. Гіпотези дослідження: теоретичні, емпіричні, статистичні. Вибірковий метод: генеральна сукупність, вибірка, основні вимоги до формування вибірки, методи формування. Якість інформації: репрезентативність, валідність, надійність.

Тема 2. Методи збирання інформації. Спостереження: види, переваги і недоліки, роль спостерігача. Експеримент: види (констатувальний, формувальний, природний, лабораторний) та основні етапи проведення. Поняття «тестування». Види тестів: проєктивні тести, тести дослідження особистості, тести пізнавального розвитку, тести досягнень, педагогічне тестування. Методи опитування. Анкетування (поштові, пресові, он-лайн, експертні, індивідуальні, групові). Анкета: види питань, методичні вимоги до композиції анкети та до формулювання питань. Інтерв'ювання. Експертні опитування (метод експертної оцінки): пошук, відбір та підготовка експертів. Види і процедури експертного опитування. Соціометрія: процедура застосування та інструментарію (анкета, шкали). Аналіз продуктів діяльності. Аналіз документів. Контент-аналіз.

Тема 3. Методи аналізу емпіричних даних. Вимірювання: визначення, види, рівні. Описова статистика. Кількісний та якісний аналіз даних. Аналіз кореляційного зв'язку між двома змінними. Коефіцієнти кореляції.

Модуль 4. ПРИКЛАДНІ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ОСВІТИ, НАВЧАННЯ, ВИХОВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

Тема 1. Освіта і навчання особистості. Дидактика як теорія освіти і навчання: її сутність, основні категорії. Парадигми освіти і навчання. Процес навчання: сутність і зміст, двосторонній характер, функції, структурні елементи навчання. Навчання, учіння, наuczіння. Поняття про базові принципи навчання та їх характеристика. Зміст освіти в сучасній школі: сутність та основні поняття. Знання, уміння, навички, компетентності. Структура навчально-пізнавальної діяльності учнів. Пізнавальний інтерес, умови його розвитку в навчанні. Етапи та рівні засвоєння знань. Методи навчання, їх характеристика та класифікації за: джерелом інформації; характером пізнавальної діяльності; логікою пізнання. Загальні вимоги до вибору методів навчання. Засоби навчання: їх ознаки, функції та характеристика. Технічні засоби навчання. Види навчання. Компетентнісний підхід у навчанні. Форми організації навчально-пізнавальної діяльності учнів: фронтальна, групова, кооперативна, колективна, парна, індивідуальна.

Урок як форма організації навчання. Типи і структура уроків за дидактичною метою. Вимоги до підготовки вчителя до уроку. Активні (соціально-психологічні) форми організації освітнього процесу, їх різновиди: тренінг, диспут, ділова гра, круглий стіл, олімпіада, конкурс, виставка учнівської творчості. Позаурочні форми навчання: факультативні заняття, просемінари, практикуми, секції, навчальні екскурсії, предметні гуртки, додаткові групові, індивідуальні заняття, домашня навчальна робота учня.

Поняття про контроль навчання, його функції. Види, форми і методи контролю. Рівні навчальних досягнень учнів та їх характеристика. Критерії і норми оцінювання успішності учнів. Поточне, тематичне та підсумкове оцінювання. Поняття і види педагогічних технологій (розвивальні, проєктні, проблемні, ігрові, інтерактивні). Педагогіка партнерства: педагогічно доцільна (суб'єкт-суб'єктна) взаємодія, концептуальні основи та принципи. Рівні та форми організації партнерської взаємодії.

Тема 2. Виховання особистості. Сутність і структура процесу виховання, його мета і завдання. Поняття виховного впливу та взаємовпливу. Принципи процесу виховання. Характеристика основних принципів виховання. Зміст процесу виховання. Системний підхід у структуруванні змісту національного виховання. Основні напрями національного виховання. Самовиховання: сутність, методи і прийоми. Педагогічне керівництво самовихованням учнів. Концепція особистісно-орієнтованого виховання. Методи виховання. Групи методів: формування свідомості особистості; організації діяльності і формування досвіду суспільної поведінки; стимулювання поведінки і діяльності; контролю, самоконтролю та самооцінки у вихованні. Форми організації процесу виховання: позаурочна, позакласна та позашкільна виховна робота. Масові, групові та індивідуальні форми виховної роботи. Колективні творчі справи. Виховна взаємодія «вчитель-учень». Партнерство школи і сім'ї у вихованні учнів. Сім'я як соціально-педагогічне середовище. Форми і методи

роботи школи з батьками учнів.

Учнівське самоврядування, його види. Органи учнівського самоврядування. Демократичне управління і лідерство в учнівському самоврядуванні. Формальні та неформальні групи учнів.

Тема 3. Особистість у життєвому та професійному просторі. Соціально-психологічна структура особистості. Соціальні статуси: поняття та види. Соціальні ролі: поняття та види. Соціальна позиція особистості. Стать і тендер. Маскулінність. Фемінінність. Андрогінність. Тендерна ідентичність. Кризи тендерної ідентичності. Тендерні стереотипи: поняття та види. Тендерна рівність і дискримінація. Сексизм. Фемінізм.

Професійна діяльність: поняття та етапи професіоналізації. Вчитель як суб'єкт професійної діяльності. Особистість учителя та його педагогічна майстерність. Мотивація та стимулювання професійної діяльності (за ієрархією потреб А. Маслоу). Професійне (емоційне) вигорання педагога. Спілкування в педагогічній діяльності. Складові спілкування (комунікативна, перцептивна, інтерактивна). Бар'єри педагогічного спілкування.

Конфлікт і конфліктна ситуація. Види конфліктів. Конфлікти в освітньому середовищі. Стили поведінки в конфлікті. Профілактика та розв'язання педагогічних конфліктів. Медіація як форма врегулювання конфлікту. Девіантна поведінка особистості. Поняття та види девіацій. Суїцидальна та залежна поведінка. Булінг. Мобінг. Ейджизм. Рівні девіантної поведінки. Соціальні та психологічні чинники девіантної поведінки. Профілактика девіантної поведінки: просвіта, соціальна реклама, корекційні програми, створення ситуації успіху.

Управління в системі освіти. Управлінська діяльність. Лідерство, керівництво, супровід. Типологія лідерства. Стили керівництва. Корпоративна (організаційна) культура.

Критерії оцінювання відповідей на тестові завдання фахового іспиту

Кількість правильних відповідей	Бали	Кількість правильних відповідей	Бали
5	100	16	155
6	105	17	160
7	110	18	165
8	115	19	170
9	120	20	175
10	125	21	180
11	130	22	185
12	135	23	190
13	140	24	195
14	145	25	200
15	150		

Рекомендована література для підготовки до фахового іспиту

Основна література

1. Варій М. Й., Ортинський В. Л. Основи психології і педагогіки : підручник. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2017. 548 с.
2. Задорожна-Княгницька Л. В. Історія педагогіки : навч. посіб. Київ : Олді+. 2020. 364 с.
3. Зайченко І. В. Педагогіка : підручник. Київ : Ліра-К, 2016. 608 с.
4. Іванчук М. Г., Істинюк І. Д., Цуркан Т. Г. Педагогічна психологія : інформаційне навчально-методичне забезпечення курсу. Чернівці : друк ПП Горюк В. П., 2015. 120 с.
5. Колобич О. П. Загальна психологія: навч.-метод. посіб. Львів, 2018. 172 с.
6. Левківський М., Пащенко Д. Історія педагогіки : підручник. Київ : ЦУЛ. 2019. 380 с.
7. Сікорський П. І. Нова педагогіка : підручник. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2021. 540 с.
8. Супрун М. О. Педагогік : підручник для духовних і світських закладів освіти. Київ : КДА, 2018. 400 с.
9. Шестобuz О. С. Сучасні інформаційні технології : навч.-метод. посібник. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2015. 212 с.

Додаткова література

1. Варій М. Й., Ортинський В. Л. Основи психології і педагогіки : навч. пос. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 376 с.
2. Волкова Н. Педагогіка : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2007. 618 с.
3. Гурський В. А., Присакар В. В. Педагогіка. Загальні основи педагогіки теорія освіти і навчання : у двох книгах. Книга 1. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Кам'янець-Подільський : Медобори-2006, 2014. 218 с.
4. Завгородня Т. К., Прокопів Л. М., Стражнікова І. В. Історія педагогіки : навч.-метод. посібн. Івано-Франківськ, 2014. 160 с.
5. Історія педагогіки / за ред. М. В. Левківського, О. А. Дубасенюк. Житомир : Житомирський державний педагогічний університет, 1999. 336 с.
6. Кузьминський А. І., Омельченко В. Л. Педагогіка : підручник. Київ : Знання-Прес, 2003. 173 с.
7. Матвійчук Т. Ф. Конфліктологія : навч.-метод. посіб. Львів : ГАЛИЧ-ПРЕС, 2018. 76 с.
8. Мацко Л. А., Прищак М. Д., Годлевська В. Г. Основи психології та педагогіки : навч. посіб. для студентів заочної форми навчання. Вінниця : ВНТУ, 2009. 163 с.
9. Павелків Р. В. Загальна психологія : підручник. Київ : Кондор, 2009. 576 с.

Інформаційні ресурси

1. Закон України «Про освіту». URL :
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
2. Закон України «Про вищу освіту». URL :
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.
3. Закон України «Про повну загальну середню освіту». URL :
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>.
4. Закон України «Про професійну (професійно-технічну) освіту». URL :
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/103/98-%D0%B2%D1%80#Text>.
5. Закон України «Про дошкільну освіту». URL :
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text>.
6. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 14. 12. 2016 р. № 988-р. URL :
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text>.